

CYFARFOD	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	28 TACHWEDD 2019
TEITL	ADOLYGIAD O DREFNIADAU CRAFFU
AWDUR(ON)	Geraint Owen (Pennaeth Gwasanaethau Democraidd) Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith)
PWRPAS	Llunio argymhelliad i'r Cyngor Llawn, yn ei gyfarfod nesaf, ar fodel craffu newydd ar gyfer Mai, 2020

CEFNDIR

- Mabwysiadodd y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2017 y trefniadau craffu cyfredol. O dan y drefn bresennol, mae tri Phwyllgor Craffu ynghyd â rôl craffu materion corfforaethol gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Cynhelir ymchwiliadau craffu, lle mae oddeutu 5 aelod o Bwyllgor Craffu yn ymchwilio i fater penodol mewn cyfres o gyfarfodydd anffurfiol, cyn cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Craffu gydag argymhellion er sylw Aelodau Cabinet.
- Cynhaliwyd adolygiad o'r trefniadau craffu cyfredol oherwydd:
 - Ein bod yn derbyn sylwadau nad oedd craffu yn ychwanegu gwerth, fod ein trefniadau cyfredol yn araf yn dwyn ffrwyth a theimlad y gellid gwneud pethau yn well
 - fod hyd at 50% o eitemau'r pwyllgorau craffu yn eitemau er gwybodaeth i Aelodau'r pwyllgor craffu penodol
 - fod seddi gweigion ar nifer o'n pwyllgorau craffu (dros y misoedd diwethaf) gan fod Aelodau ddim yn awyddus i fod yn eistedd ar bwyllgor craffu
 - fod ceisio gwelliant parhaus trwy adolygu a herio ein trefniadau yn beth da, ein bod wedi addo gwneud hyn wrth i'r trefniadau newydd gael eu mabwysiadu yn Mawrth 2017 a bod cefnogaeth gan Swyddfa Archwilio Cymru i hynny.
- Sefydlwyd gweithgor o aelodau a swyddogion i adolygu'r trefniadau. Aelodaeth y gweithgor oedd y Cynghorwyr Simon Glyn, Nia Jeffreys, Beth Lawton, Dyfrig Siencyn ynghyd ac Aled Davies (Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant), Geraint Owen (Pennaeth Gwasanaethau Democraidd), Sioned Williams (Pennaeth Economi a Chymuned) a Dilwyn Williams (Prif Weithredwr).
- Daeth y gweithgor i'r casgliad y dylid diffinio pwrpas craffu er mwyn sicrhau cyd-ddealltwriaeth ynghylch pwrpas craffu yng Ngwynedd. Nodir y diffiniad isod:

CYFRANNU AT YRRU GWELLIANT MEWN GWASANAETHAU I BOBL GWYNEDD

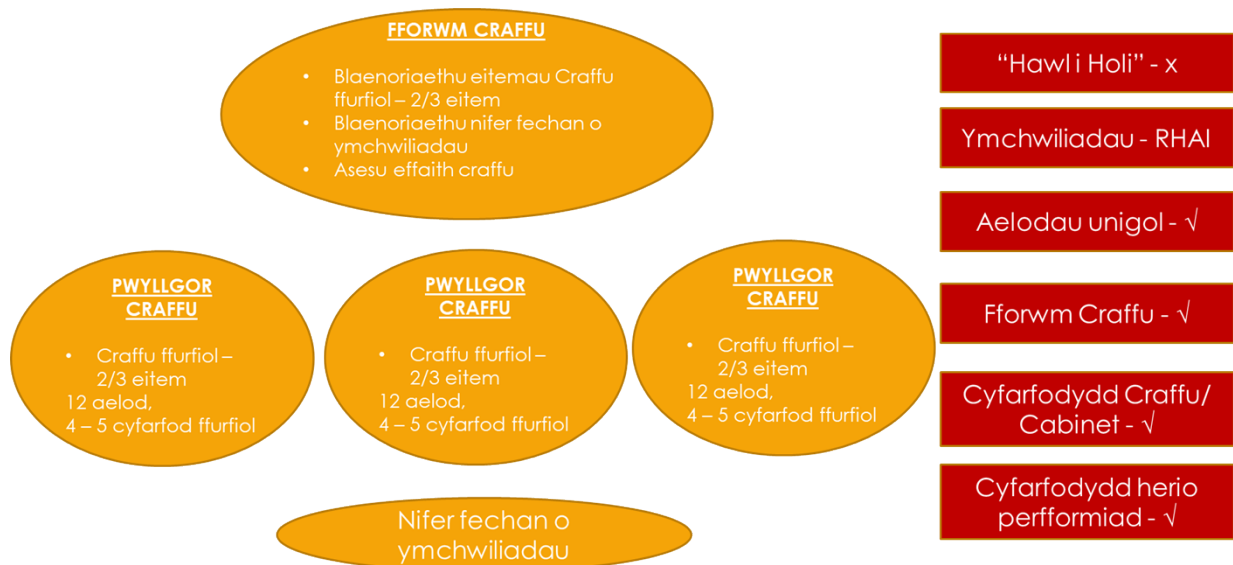
Gwneir hyn yn adeiladol trwy:

- Ymchwilio i bryderon am ansawdd ein gwasanaethau
- Weithredu fel Ffrind Critigol yn sicrhau fod sylw priodol yn cael ei roi i lais y dinesydd
- Adnabod ymarfer da a gwendidau
- Dal y Cabinet a'i aelodau i gyfrif
- Adolygu neu graffu penderfyniadau neu weithredoedd nad ydynt yn gyfrifoldeb y Cabinet

Mae'r diffiniad wedi ei selio ar arfer gorau'r Ganolfan Craffu Gyhoeddus. Nid yw'n ail-ddiffinio'r gofyn statudol yn Neddff Llywodraeth Leol 2000, ond yn hytrach yn cadarnhau ethos Craffu yng Ngwynedd.

LLUNIO OPSIYNAU

5. Roedd y gweithgor o'r farn, o ystyried y materion a nodwyd yn 2 uchod, fod lle i wella ein trefniadau cyfredol, gyda'r gobai'th y byddai'n arwain at wella gwasanaethau i bobl Gwynedd.
6. Wrth geisio llunio opsiynau i wella ein trefniadau craffu a sicrhau fod craffu yn ateb y pwrpas, rhoddyd sylw i'r prif ystyriaethau a ganlyn:
 - Trefniadau rhannu gwybodaeth gyda'r holl aelodau
 - Manteision ac anfanteision trefniadau craffu ffurfiol mewn pwyllgor
 - Manteision ac anfanteision ymchwiliadau
 - Adnoddau ac amser
7. Lluniwyd tri opsiwn er ystyriaeth:
 - Opsiwn 1 – Tri Phwyllgor Craffu (Addasu'r trefniadau cyfredol)

Byddai'r opsiwn yma'n addasiad o'r trefniadau cyfredol gyda thri Phwyllgor Craffu o 12 aelod o gymharu â'r 18 aelod sydd yn bresennol. Byddai'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn parhau gyda rôl craffu materion corfforaethol. Cynhelir nifer fechan o ymchwiliadau oherwydd yr adnoddau angenrheidiol i gefnogi gwaith y Pwyllgorau.

Parheir gyda'r Fforwm Craffu (cyfarfod o Gadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Craffu), cyfarfodydd cyswllt rhwng aelodau'r Cabinet ac aelodau'r Fforwm Craffu ynghyd â'r trefniant o 2 aelod o Bwyllgor Craffu yn mynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Aelodau Cabinet.

• Opsiwn 2 – Un Prif Bwyllgor Craffu

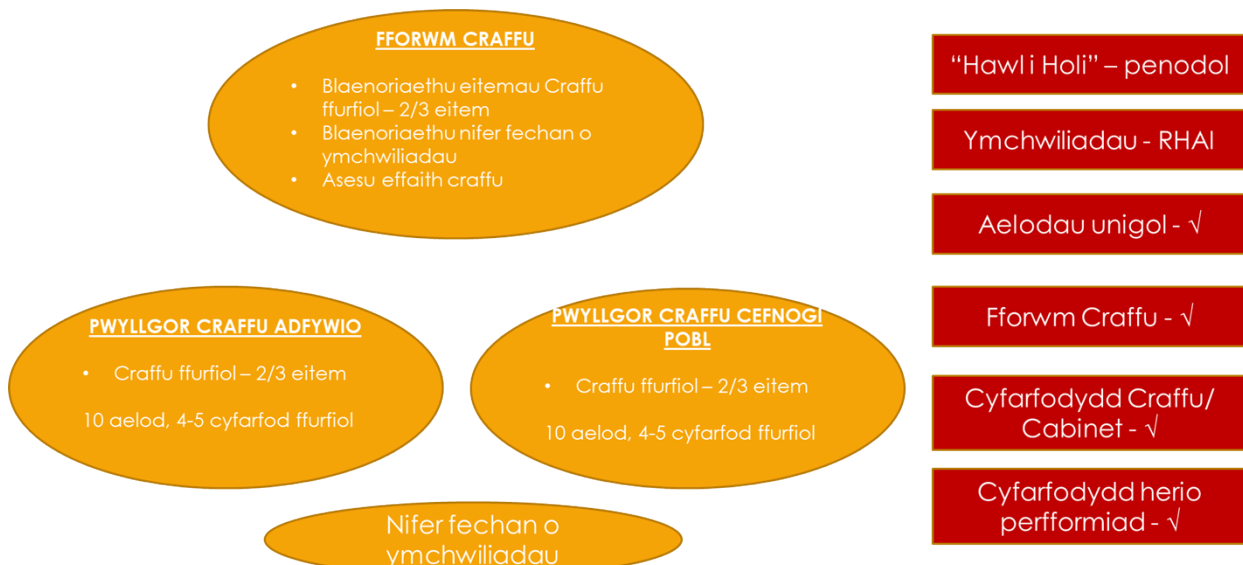
- “Hawl i Holi” - ✓
- Ymchwiliadau - ✓
- Aelodau unigol - ✓
- Fforwm Craffu - X
- Cyfarfodydd Craffu/ Cabinet - ✓
- Cyfarfodydd herio perfformiad - ✓

Byddai'r opsiwn yma'n sefydlu un Prif Bwyllgor Craffu o 12 aelod a fyddai'n craffu'r elfennau pwysicaf o waith y Weithrediaeth (Cabinet a swyddogion) ar draws holl wasanaethau'r Cyngor. Yn ogystal â rheoli holl waith craffu'r Cyngor a chomisiynu a chydlynu cyfres o Ymchwiliadau Craffu a Grwpiau Tasg a Gorffen, a fydd yn edrych ar bynciau mewn manylder ac yn llunio argymhellion gwella a'u cynnig i'r Aelodau Cabinet perthnasol. Byddai cyfran helaeth o'r gwaith craffu yn cael ei gwblhau drwy ymchwiliadau neu grwpiau tasg a gorffen.

Byddai sesiynau anffurfiol “hawl i holi” yn cael eu cynnal er rhannu gwybodaeth gyda'r holl aelodau tu allan i drefniadau craffu. Cynhelir hyd at 20 sesiwn y flwyddyn gyda 2 sesiwn y flwyddyn fesul Aelod Cabinet a Phennaeth Adran.

Cynhelir cyfarfodydd cyswllt rhwng aelodau'r Cabinet ac aelodau'r Prif Bwyllgor Craffu, a byddai aelod o'r Prif Bwyllgor Craffu yn mynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Aelodau Cabinet.

• Opsiwn 3 – Dau Bwyllgor Craffu

Byddai'r opsiwn yma'n sefydlu dau Bwyllgor Craffu gyda 10 aelod ar bob Pwyllgor. Yn yr un modd ac Opsiwn 1, byddai'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn parhau gyda rôl craffu materion corfforaethol a chynhelir nifer fechan o ymchwiliadau oherwydd yr adnoddau angenrheidiol i gefnogi gwaith y Pwyllgorau.

Byddai trefniadau i sicrhau rhannu gwybodaeth gyda'r holl Aelodau yn rhan greiddiol o'r trefniadau i gefnogi'r opsiwn yma hefyd, ond ar gyfer pynciau penodol yn unig.

Parheir gyda'r Fforwm Craffu (cyfarfod o Gadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Craffu), cyfarfodydd cyswllt rhwng aelodau'r Cabinet ac aelodau'r Fforwm Craffu ynghyd â'r trefniant o 2 aelod o Bwyllgor Craffu yn mynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Aelodau Cabinet.

YMGYNGHORI

8. Trefnwyd dwy sesiwn i gael barn yr holl Aelodau am yr opsiynau oedd wedi eu datblygu. Gofynnwyd i'r Aelodau a fu yn y gweithdai (26 mewn cyfanswm) am yr manteision a'r anfanteision fesul opsiwn. Mae crynodeb o'r ymatebion wedi eu cynnwys fesul opsiwn yn Atodiad 1 i'r adroddiad hwn.
9. Gofynnwyd i bob aelod a fu'n bresennol pa opsiwn roeddent yn ei ffafrio a'r rheswm pam. Yn y gweithdy cyntaf roedd mwyafrif o'r aelodau yn ffafrio Opsiwn 2 (Un Prif Bwyllgor Craffu) gyda'r mwyafrif yn yr ail weithdy yn ffafrio Opsiwn 1 (Tri Phwyllgor Craffu). Roedd rhai aelodau yn ffafrio Opsiwn 3.
10. Dyma grynodedb o resymau'r aelodau am ffafrio opsiwn penodol:

Opsiwn 1

- Dyma'r ffordd orau i gael y gorau i bobl Gwynedd, ond rwy'n dal i bryderu am nifer y seddi gweigion.
- Mae gan aelodau hawl i holi swyddogion eisoes felly ddim yn gweld budd mewn newid y trefniadau craffu.
- Mae'r trefniadau cyfredol yn gweithio, gwella rhywfaint ar beth sydd gennym, a dylid ystyried cael gwared o'r Fforwm Craffu.
- Mae'n rhoi grym i'r pwyllgorau craffu a rhaid i'r Aelodau Cabinet gymryd sylw. Poeni am gapasiti i gynnal ymchwiliadau gyda 12 aelod yn unig, cadw i 18.
- Mae'r opsiwn yma yn rhoi lle i fwy o Aelodau ar bwyllgor.
- Mae opsiwn 2 yn ormod fel cabinet cysgodol, ond lle i newid aelodaeth gyfredol i 15 aelod yn lle 18, a chael Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol gyda'i gilydd.
- Mae opsiwn 2 yn rhoi gormod o faich ar aelodau'r Prif Bwyllgor Craffu a ddim digon o gyfle i'r holl Aelodau.

Opsiwn 2

- Mae angen newid y ffordd yr ydym yn craffu. Mae ymchwiliadau yn fanteisiol gan fod pawb yn cael cyfle i holi yn anffurfiol a gallu mynd dan

yr wyneb i gael gwell dealltwriaeth. Hefyd, ffordd well o flaenoriaethu'r materion cywir i'w craffu. Ond, rhaid cael ymrwymiad gan yr holl Aelodau.

- Mae'r sesiynau "hawl i holi" ar gael i bob aelod a'i fod yn gyfle i ddysgu mwy am nifer fawr o wahanol feysydd yn lle dim ond maes un pwyllgor craffu.
- Mae potensial i'r hawl i holi fod yn craffu anffurfiol, ond bo modd cyfeirio ymlaen i graffu ffurfiol.
- Mae ymchwiliadau wedi dod a mwy o werth na chraffu ffurfiol - dyma'r ffordd ymlaen.
- Rhaid sicrhau nad yw'r baich gwaith yn rhy drwm i 12 aelod.

Opsiwn 3

- Mae 2 bwyllgor i weld yn fwy synhwyrol, ond fod dal lle i gael rhywfaint o wybodaeth trwy'r sesiynau penodol. Nid ydym yn gallu cynnal y trefniadau cyfredol gan nad yw Aelodau yn fodlon bod yn rhan lawn.
 - Hwn sy'n fy nennu ar hyn o bryd
11. Derbyniwyd sylwadau gan rhai aelodau yn y gweithdai o ran eu dymuniad i ddychwelyd i drefniadau llywodraethu blaenorol. Rhaid cofio fod Cyngor Gwynedd yn gweithredu trefniadau Cabinet a Chraffu ers 2012 yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Felly, nid yw'n bosib dychwelyd i drefniadau llywodraethu blaenorol. Mae'r adolygiad craffu yn cadw o fewn gofynion cyfreithiol y Mesur.
 12. Ymgynghorwyd hefyd gyda'r Grŵp Rheoli Corfforaethol (Penaethiaid Adran). Nid oedd ganddynt sylwadau penodol fesul opsiwn, ond roeddent yn dymuno cyfleu'r negeseuon cyffredinol a ganlyn:
 - Mae budd i ddeialog anffurfiol rhwng Aelodau a Phenaethiaid a'u bod wedi gweld gwerth mewn trefniadau o'r fath
 - Mae lle i finigi'r trefniadau ar gyfer adnabod a blaenoriaethu materion i gael eu craffu a bod lle i'r aelodau fod yn fwy clir o beth yn union sydd angen ei graffu a pham
 - Eu bod yn barod i weithredu o fewn unrhyw un o'r opsiynau i gyfundrefn craffu
 13. Yng nghyfarfod y Fforwm Craffu (cyfarfod o Gadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Craffu) ar 24 Hydref 2019, rhoddwyd ystyriaeth i'r sylwadau a dderbyniwyd fel rhan o'r ymgynghori. Gwahoddwyd aelodau'r Gweithgor i'r cyfarfod er mwyn trafod y sylwadau a rhoi sylw i faterion penodol, megis meysydd cyfrifoldeb y Pwyllgorau Craffu, rôl y Fforwm Craffu, niferoedd aelodau ar bwyllgorau a nifer cyfarfodydd fesul opsiwn.
 14. Cafwyd trafodaeth yn y cyfarfod ar yr opsiynau, roedd y sylwadau yn amrywiol er yn tueddu at ffafrio opsiwn 1.

YR OPSIYNAU

15. Mae manylder yr opsiynau ynghyd â'r manteision ac anfanteision fesul opsiwn, i'w gweld yn Atodiad 1 i'r adroddiad hwn. Yn dilyn y sylwadau a dderbyniwyd ar yr opsiynau yn ystod y cyfnod ymgynghori a'r drafodaeth yng nghyfarfod y Fforwm Craffu, mae'r opsiynau wedi eu diwygio. Un prif newid yw bod nifer yr aelodau ar y pwyllgorau o dan bob opsiwn wedi cynyddu i 18.
 16. Yng nghyfarfod y Fforwm Craffu cytunwyd mai'r Pwyllgor Craffu Cymunedau a fyddai'n craffu materion yr Adran Tai ac Eiddo yn Opsiwn 1. O ganlyniad i dderbyn sylwadau yn dilyn y cyfarfod, trefnwyd trafodaeth rhwng Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal ynghyd â Chadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Cymunedau i drafod pa bwyllgor ddylai graffu materion yr Adran Tai ac Eiddo yn Opsiwn 1.
 17. Cyn y cyfarfod uchod, cynhaliwyd trafodaeth yn Sesiwn Anffurfiol y Pwyllgor Craffu Gofal ar 14 Tachwedd 2019. Nodwyd yn y cyfarfod farn mai'r Pwyllgor Craffu Gofal a fyddai'r lle gorau i graffu'r materion tai ac eiddo am y rhesymau a ganlyn:
 - Mae materion tai e.e. digartrefedd, plant, oedolion bregus ayyb, yn faterion sy'n effeithio ar bobl, ac felly fwy'n synhwyrol eu cynnwys o dan y maes gofal.
 - Mae gan aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal arbenigedd yn y maes yn barod gan mai'r Pwyllgor hwn sydd wedi bod yn craffu materion tai ers blynnyddoedd.
 - Er bod materion eiddo wedi bod yn mynd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau yn hanesyddol, ychydig iawn o waith eiddo sydd angen ei graffu beth bynnag. Mae llawer mwy o bwyslais ar yr ochr tai.
- Roedd y Pennaeth Tai ac Eiddo yn bresennol yn y cyfarfod ac yn cefnogi'r farn uchod gyda chefnogaeth i'r safbwynt wedi ei nodi yn ogystal gan y Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant.
18. Cynhaliwyd trafodaeth rhwng Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal ynghyd â Chadeirydd y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 14 Tachwedd. Nid oedd gan Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Cymunedau wrthwynebiad mewn egwyddor i'r Pwyllgor Craffu Gofal graffu materion tai ac eiddo.
 19. Nid yw aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau wedi cael cyfle i drafod y mater. Cynhelir cyfarfod nesaf y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 5 Rhagfyr 2019.
 20. Er gwybodaeth, meysydd cyfrifoldeb y Pwyllgor Craffu Cymunedau o dan Opsiwn 1 byddai materion yr Adran Amgylchedd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Ymgynghoriaeth Gwynedd, y Cynllun Datblygu Lleol, Trosedd ac Anrhefn a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
 21. Mae meysydd cyfrifoldeb y Pwyllgorau Craffu wedi eu rhannu er ceisio sicrhau bod Aelod Cabinet yn adrodd i un Pwyllgor Craffu. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried pa bwyllgor craffu ddylai graffu materion yr Adran Tai ac Eiddo.

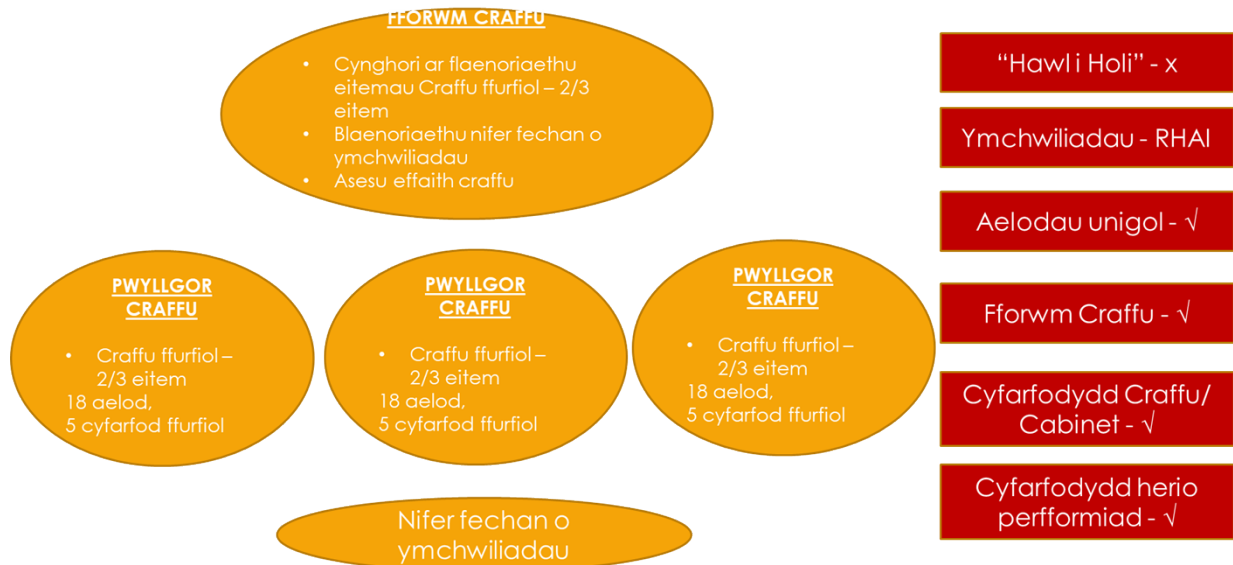
22. Bydd angen diwygio'r cyfansoddiad i ymgorffori unrhyw newidiadau, gyda'r modd y gwneir hyn yn ddibynnol ar ba opsiwn a fabwysiadir yng nghyfarfod y Cyngor Llawn ar 19 Rhagfyr 2019. Os bydd y Swyddog Monitro o'r farn eu bod yn fan newidiadau, bydd yn gwneud y newidiadau, ond pe byddai newidiadau sylweddol angen eu gwneud, byddai adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno er cymeradwyaeth i gyfarfod y Cyngor Llawn ar 5 Mawrth 2020.

ADNODDAU I GEFNOGI CRAFFU

23. Fel Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol) rwyf wedi adnabod yr angen i gryfhau'r gefnogaeth i graffu eisoes, ac wedi bwrw ymlaen gydag ail strwythuro o fewn y Gwasanaeth er mwyn cefnogi'r elfen hon.
24. Bellach, mae cefnogaeth i'r elfen craffu gan y Rheolwr Democratiaeth ac Iaith (cyfran o amser), Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu (hanner amser ar graffu), ac Ymgynghorydd Craffu (llawn amser). Yn ogystal, mae 3 o Swyddogion Cefnogi Busnes ar gael i arwain ar ymchwiliadau craffu.

ARGYMHELLIAD

25. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu:
- ystyried yr opsiynau,
 - ystyried pa bwyllgor craffu ddylai craffu materion yr Adran Tai ac Eiddo o dan Opsiwn 1, unai'r Pwyllgor Craffu Cymunedau neu'r Pwyllgor Craffu Gofal,
 - ystyried os oes un opsiwn yn rhagori gan wneud argymhelliad i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 19 Rhagfyr 2019.

ATODIAD 1**OPSIWN 1 – TRI PHWYLLGOR CRAFFU (ADDASU'R TREFNIADAU CYFREDOL)****A – RHANNU GWYBODAETH**

- Ni fyddai unrhyw drefniadau newydd ar gyfer rhannu gwybodaeth gyda'r opsiwn yma. Byddai'n rhaid i Aelodau unigol wneud ymholiadau am wybodaeth eu hunain.
- Ni fyddai trefniadau ar gyfer sesiynau ar bynciau penodol yn bodoli chwaith.

B - RÔLAU

- FFORWM CRAFFU** - Mae rôl y Fforwm Craffu yn hanfodol, gyda'r Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion yn cymryd trosolwg o holl waith craffu'r Cyngor yn eu Fforwm anffurfiol ac yn herio naill a'r llall i sicrhau fod y materion cywir yn cael eu blaenoriaethu. Byddai rôl y Fforwm Craffu fel a ganlyn:

- Cynghori ar FLAENORIAETHU eitemau i'w craffu (mwyafrif yn craffu ffurfiol gyda nifer fechan o ymchwiliadau) gan herio sail adnabod eitemau i'w craffu.
- Adnabod y dull craffu mwyaf effeithiol o fewn yr adnoddau sydd ar gael (craffu ffurfiol/ymchwiliad)
- Bydd rôl hefyd i'r Fforwm adnabod eitemau sydd er gwybodaeth, gan geisio osgoi defnyddio trefniadau craffu i gyflawni'r rôl rhannu gwybodaeth.
- Asesu cyfraniadau'r pwyllgorau unigol ac asesu EFFAITH y gwaith craffu, gan adolygu ein trefniadau craffu yn barhaus.

- Byddai rôl y Pwyllgorau Craffu fel a ganlyn:

- Craffu eitemau ffurfiol mewn cyfarfod - uchafswm o 2 – 3 eitem fesul cyfarfod.
- Bydd nifer fechan iawn o ymchwiliadau yn cael eu cynnal. Byddai'r ymchwiliadau yn dilyn yr un fformat a'r hyn a argymhellir ar gyfer Prif Bwyllgor Craffu. Gyda chyfle i aelodau eraill fod yn cymryd rhan, os nad oes nifer digonol o aelodau'r pwyllgor craffu perthnasol yn datgan diddordeb i fod yn rhan o ymchwiliad. Dylid anelu at gynrychiolaeth wleidyddol o'r gwahanol grwpiau i bob ymchwiliad.
- Blaen graffu - Dim angen ymchwiliad ond angen mewnbwn annibynnol wrth ddatblygu. Grŵp bach o aelodau yn rhoi barn annibynnol i'r Aelod Cabinet ar y datblygiadau wrth iddynt fynd rhagddo, ac yn adrodd argymhellion y Gweithgor Tasg a Gorffen i'r Pwyllgor perthnasol.
- Bydd pob pwyllgor yn adolygu **effaith** eu gwaith craffu yn barhaus gyda'r Cadeirydd i adrodd hynny i'r Fforwm Craffu.

C - TREFNIADAU YMARFEROL

MAES	TREFNIADAU
Meysydd cyfrifoldeb y pwyllgorau	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi (Adran Addysg, Adran Economi a Chymuned, GwE a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru)
	Pwyllgor Craffu Cymunedau (Adran Amgylchedd, Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol, Ymgynghoriaeth Gwynedd, Adran Tai ac Eiddo, Cynllun Datblygu Lleol, Trosedd ac Anrhefn, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus)
	Pwyllgor Craffu Gofal (Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd ac Iechyd)
	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, Adran Cyllid, Tîm Arweinyddiaeth, Gwasanaeth Cyfreithiol a Chynlluniau Corfforaethol e.e. Cynllun y Cyngor)
Aelodaeth	18 fesul pwyllgor Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol*
	Aelodau cyfetholedig ar Bwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Cadeiryddiaeth	Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol**
Cyfarfodydd	5 cyfarfod ffurfiol y flwyddyn
Adnabod materion i'w	Cadw cofrestr ar y log craffu

craffu	Aelodau'r Pwyllgor ac Aelodau unigol yn gallu adnabod materion – cyfeirio at y Cadeirydd
	Cyfarfodydd herio perfformiad – Aelodau o'r pwyllgor yn mynychu a chyfrifoldeb am adrodd yn ôl i'r pwyllgor
	Cyfarfodydd anffurfiol rhwng y Cadeirydd/Is-gadeirydd, Aelod Cabinet perthnasol a'r Pennaeth perthnasol
	Cyfarfod Fforwm Craffu/holl Aelodau Cabinet

* Byddai dyraniad seddi a chadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu, heb unrhyw newid i'r cydbwysedd gwleidyddol nac i niferoedd unrhyw bwyllgor arall, yr un fath a'r sefyllfa gyfredol.

5. Cyswllt ffurfiol gyda'r Cabinet – Mae lle hefyd i wella ein trefniadau cyflwyno argymhellion i'r Aelod Cabinet. Bydd pob eitem (boed yn ymchwiliad neu'n eitem pwyllgor) wedi sicrhau argymhellion clir ac yn nodi'r esboniad y tu ôl i'r argymhellion hynny.

- Cyflwynir yr argymhellion hynny i'r Aelod Cabinet wedi i Aelodau'r Pwyllgor eu cymeradwyo.
- Os oes mater wedi cael ei graffu ac yna yn cael ei gyflwyno yn eitem i'r Cabinet, bydd angen cyfeirio at argymhellion y Craffwyr yn ffurfiol fel rhan o'r adroddiad.
- Gellir hefyd defnyddio'r hawl i gyflwyno adroddiad yn ffurfiol i'r Cabinet neu i Aelod Cabinet gan ofyn am ymateb o fewn yr amserlen sydd wedi ei nodi yn y cyfansoddiad, os cyfyd yr angen.

Ch – BARN YR AELODAU O'R GWEITHDAI

<u>MANTEISION OPSIWN 1</u>	<u>ANFANTEISION OPSIWN 1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Pwyllgorau wedi dangos eu bod yn gallu bod yn effeithiol gan eu bod yn canolbwyntio ar bwnc penodol – ffocws • Grymuso a miniogi'r drefn gyfredol sydd angen ei wneud (ond heb yr atebolrwydd i'r Fforwm Craffu) • Nifer cyfarfodydd pwyllgor – mwy o gyfarfodydd yn digwydd yn amlach • Mwy o aelodau yn gallu cymryd rhan gan fod 3 pwyllgor • Cadeirydd/Is-Gadeirydd yn gallu cyfarfod efo'r Aelod Cabinet a Phennaeth Adran perthnasol 	<ul style="list-style-type: none"> • Eifen 'set piece' mewn pwyllgorau • Cadw at y pwyllgorau – pawb ddim yn cael cyfle i fod yn rhan o bob maes • A yw'n gynaliadwy? Aelodau ddim yn troi fyny. • Llawer o waith i aelodau craffu • Aelodau ddim yn teimlo'n rhan o drefniadau'r Cyngor yn gyfredol • Ymchwiliadau Craffu – ddim mor sydyn a ddylent fod, ddim yn agored i holl aelodau'r Cyngor i fod yn rhan ohonynt, llai o ymchwiliadau yn cael eu cynnal • Nifer fach o ymchwiliadau

<ul style="list-style-type: none">• Gwaith ymchwiliadau (er niferoedd bychan) yn dod a gwell allbynnau• Aelodau yn fwy tebygol o fynd ar ymchwiliadau gan eu bod yn “perthyn” i’r pwyllgor• Lle i wahodd aelodau sydd ddim ar y pwyllgor craffu perthnasol i mewn i unrhyw ymchwiliad• Rôl y Fforwm Craffu wedi bod yn dda• Arbenigedd fesul maes i aelodau’r pwyllgor penodol• Fforwm Craffu – trosolwg o faterion ar draws yr holl faterion craffu a herio naill a’r llall	<ul style="list-style-type: none">• Rôl y Fforwm Craffu – ddim yn hoff o’r rôl blaenoriaethu gan y Fforwm craffu• Dim cyfle “Hawl i Holi”
---	--

OPSIWN 2 = UN PRIF BWYLLGOR CRAFFU

"Hawl i Holi" - ✓

Ymchwiliadau - ✓

Aelodau unigol - ✓

Fforwm Craffu - X

Cyfarfodydd Craffu/
Cabinet - ✓Cyfarfodydd herio
perfformiad - ✓**A – RHANNU GWYBODAETH**

1. Byddai'r opsiwn yma yn seiliedig ar sefydlu trefniadau rhannu gwybodaeth i'r holl aelodau y tu allan i drefniadau craffu, sesiynau anffurfiol "hawl i holi".
2. SUT?

Sesiynau "hawl i holi"

(hyd at 20 sesiwn y flwyddyn h.y. Pob Aelod Cabinet/ Pennaeth 2 waith y flwyddyn ar gyfer Opsiwn 2)

- Amgylchiadau anffurfiol – grwpiau llai
- Penaethiaid ac Aelod Cabinet i rannu gwybodaeth
- Seiliedig ar gyfarfodydd herio perfformiad
- Cyfle i aelodau godi materion a holi ymhellach i gael dealltwriaeth o ddatblygiadau mewn meysydd
- Gall fod materion yn codi o'r sesiynau i'w cyferio i'w craffu ymhellach
- Mynychu yn ddewisiol

B - RÔLAU

3. Argymhellir y byddai rôl y Prif Bwyllgor Craffu fel a ganlyn:

- cymryd trosolwg o'r gwaith craffu ar draws y Cyngor gan FLAENORIAETHU eitemau i'w craffu ac adnabod y dull mwyaf effeithiol o graffu.

- Bydd **mwyafrif** y gwaith craffu trwy **ymchwiliadau/grwpiau tasg a gorffen**, ond rhywfaint o graffu ffurfiol hefyd.
- Craffu ffurfiol – Bydd rhywfaint o graffu ffurfiol ee eitemau i'w hadrodd yn ffurfiol i'r pwyllgor lle nad oes angen ymchwiliad ond fod angen dal Aelod Cabinet i gyfrif am ddiffyg cynnydd. Byddai'r Pwyllgor hefyd angen craffu ar faterion penodol megis Trosedd ac Anrhefn, Cynllun Datblygu Lleol, Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru, GwE a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
- Blaen graffu - Dim angen ymchwiliad ond angen mewnbwn annibynnol wrth ddatblygu. Grŵp bach o aelodau yn rhoi barn yn annibynnol ar y datblygiadau wrth iddynt fynd rhagddo, ac yn adrodd argymhellion y Gweithgor Tasg a Gorffen i'r Pwyllgor.
- Byddai gan y Prif Bwyllgor Craffu rôl i adolygu **effaith** craffu yn barhaus ac i adolygu'r trefniadau i'r dyfodol.

4. Gan fod yr ymchwiliadau yn greiddiol i'r opsiwn yma, amlinellir y trefniadau isod:

Ymchwiliadau Craffu

- criw bach o aelodau (5 fel uchafswm – dylid anelu at gynrychiolaeth wleidyddol o'r gwahanol grwpiau i bob ymchwiliad)
- Un aelod o'r Prif Bwyllgor i fod ar bob ymchwiliad – yn cyd-fynd â'u maes cyfrifoldeb
- POB aelod yn gallu bod yn rhan o ymchwiliadau (byddai'n rhaid i'r Prif Bwyllgor Craffu benodi pa aelodau sy'n rhan o'r ymchwiliadau ynghyd a briff ac amserlen glir.)
- RHAID sicrhau fod pob ymchwiliad neu eitem graffu ffurfiol yn dod i gasgliad gydag
 - Argymhellion clir yn seiliedig ar dystiolaeth, a
 - Rheswm clir y tu cefn i bob argymhelliad (hynny yw'r "pam" ein bod yn argymhell hyn)
- Pob ymchwiliad i adrodd yn ôl i'r Pwyllgor yn ffurfiol
- Bydd ymchwiliadau yn cael eu blaenoriaethu yn unol â gofynion, nid yn ôl niferoedd.

Grwpiau Tasg a Gorffen

- Bydd rhai materion y gellir ymdrin â hwy trwy gyfrwng un neu ddau gyfarfod yn unig. Gelwir y rhain yn grwpiau tasg a gorffen.

C - TREFNIADAU YMARFEROL

MAES	TREFNIADAU
Meysydd cyfrifoldeb y Prif Bwyllgor	Craffu'r elfennau pwysicaf o waith y Weithrediaeth (Cabinet a swyddogion) ar draws holl wasanaethau'r Cyngor, rheoli holl waith craffu'r Cyngor a chomisiynu a chydlynu cyfres o Ymchwiliadau Craffu a Grŵpiau Tasg a Gorffen a fydd yn edrych ar bynciau mewn manylder ac yn llunio argymhellion gwella a'u cynnig i'r Aelodau Cabinet perthnasol.
Aelodaeth	18 fesul pwyllgor Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol* Aelodau cyfetholedig addysg a) Byddai gan bob Aelod o'r Prif Bwyllgor gyfrifoldeb am faes penodol. b) Byddai'r aelodau yn mynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad perthnasol i'w maes cyfrifoldeb. c) Byddai'r aelod(au) hynny yn arwain ar ymchwiliad yn y maes (lle'n bosib neu'n ymddwyn fel person cyswllt). ch) Byddai gofyn i bob Aelod (boed yn aelod o'r Prif Bwyllgor Craffu neu beidio) fod yn rhan o ymchwiliad neu Grŵp Tasg a Gorffen.
Cadeiryddiaeth	Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol**
Cyfarfodydd	6-8 cyfarfod ffurfiol y flwyddyn
Adnabod materion i'w craffu	Cadw cofrestr ar y log craffu Aelodau'r Pwyllgor ac Aelodau unigol yn gallu adnabod materion – cyfeirio at y Cadeirydd Cyfarfodydd herio perfformiad – Aelodau o'r pwyllgor yn mynychu a chyfrifoldeb am adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Sesiynau "Hawl i Holi" Cyfarfod Fforwm Craffu/ holl Aelodau Cabinet

* Petai'r prif bwyllgor yn cael ei sefydlu heddiw, heb unrhyw newid i'r cydbwysedd gwleidyddol nac i niferoedd unrhyw bwyllgor arall, yna byddai aelodaeth y Prif Bwyllgor Craffu yn debygol o fod fel a ganlyn - Grŵp Plaid Cymru (10), Grŵp Annibynnol (5), Grŵp Llais Gwynedd (2), Grŵp Annibynnol Unedig Gwynedd (1) ac Aelodau Unigol (0).

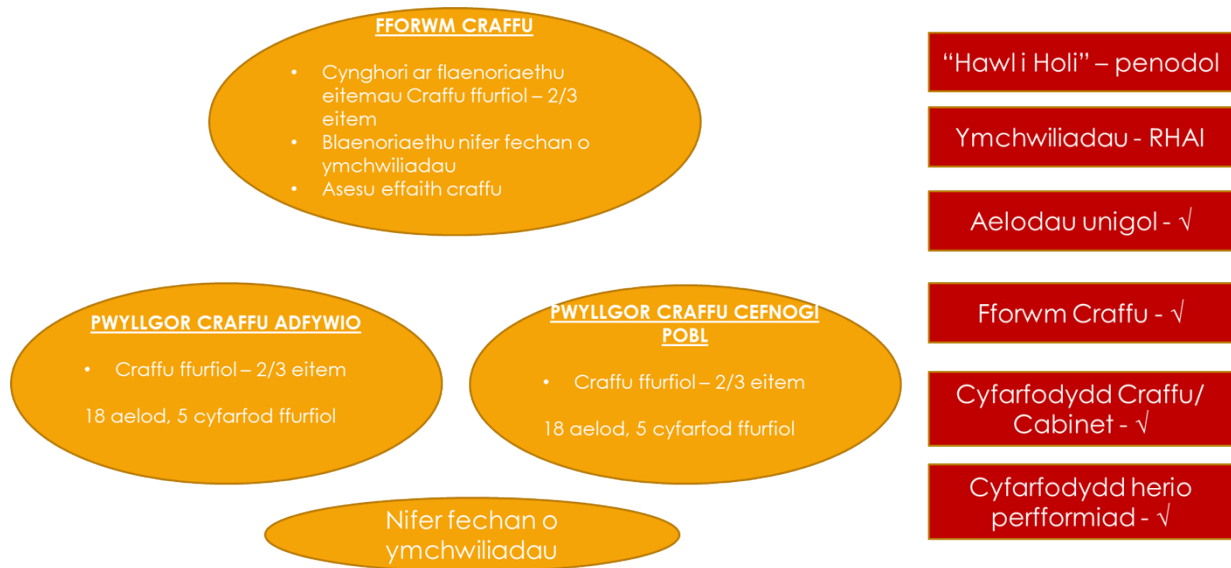
** Yn yr un modd, byddai Cadeiryddiaeth y pwyllgor yn cael ei ddynodi i'r Grŵp Annibynnol. Petai'r cydbwysedd gwleidyddol yn parhau'r un fath ar ôl dwy flynedd, yna byddai'r Gadeiryddiaeth yn parhau gyda'r Grŵp Annibynnol.

5. Cyswllt ffurfiol gyda'r Cabinet – Yn yr un modd ag a nodwyd yn opsiwn 1, mae lle i dynhau'r cyswllt ffurfiol gyda'r cabinet.

Ch – BARN YR AELODAU O'R GWEITHDAI

MANTEISION OPSIWN 2	ANFANTEISION OPSIWN 2
<ul style="list-style-type: none"> • “Hawl i Holi” ar gael i bawb • Aelod Cabinet yn cyflwyno gwybodaeth i'r Cyngor wedi bod yn dda = tebyg i'r Hawl i Holi • Hawl i Holi – torri i grwpiau bychain i aelodau gael dweud eu dweud • Blaenoriaethu'r materion cywir • Aelodau brwdfrydig • Cyfle i aelodau ymroi i faes penodol • Craffu gwell mewn criwiau bychain • Ymchwiliadau – mynd i fwy o fanylder ac yn cael gwell effaith ac argymhellion (wedi gweld effaith) • Clymu hefo herio perfformiad yn fuddiol • Mwy o ymchwiliadau 	<ul style="list-style-type: none"> • Cryn dipyn o waith a phwysau amser ar aelodau'r Prif Bwyllgor Craffu - gwneud gwaith y Fforwm Craffu, aelodau yn arwain ar yr ymchwiliadau a gwaith ar feysydd penodol • Baich ar Gadeirydd y Pwyllgor • Gwaith 3 pwyllgor craffu i mewn i 1 pwyllgor craffu • Llwyth Gwaith – angen arbenigedd mewn meysydd gwaith • Llai o aelodau yn cymryd rhan yn y drefn craffu • Aelodau eraill yn camu'n ôl • Anodd cael aelodau eraill i fod yn rhan o'r ymchwiliadau craffu

OPSIWN 3 – DAU BWYLLGOR CRAFFU

A – RHANNU GWYBODAETH

1. Byddai trefniadau i sicrhau rhannu gwybodaeth gyda'r holl Aelodau yn rhan greiddiol o'r trefniadau i gefnogi'r opsiwn yma hefyd, ond ar gyfer PYNCIAU arbennig yn unig.
2. SUT?

Byddai'r sesiynau rhannu gwybodaeth yn digwydd ar gyfer pynciau penodol yn unig yn yr opsiwn yma e.e. sesiynau TWF, ymwybyddiaeth o ddatblygiadau ym maes Addysg, sesiynau cynllunio ayyb sydd wedi eu cynnal eleni.

B - RÔLAU

3. FFORWM CRAFFU - Mae rôl y Fforwm Craffu yn hanfodol, gyda'r Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion yn cymryd trosolwg o holl waith craffu'r Cyngor yn eu Fforwm anffurfiol ac yn herio'r naill a'r llall i sicrhau fod y materion cywir yn cael eu blaenoriaethu. Byddai rôl y Fforwm Craffu fel a ganlyn:

- Cyngori ar FLAENORIAETHU eitemau i'w craffu (mwyafrif yn craffu ffurfiol gyda nifer fechan o ymchwiliadau) gan herio sail adnabod eitemau i'w craffu.
- Adnabod y dull craffu mwyaf effeithiol o fewn yr adnoddau sydd ar gael (craffu ffurfiol/ ymchwiliad)
- Bydd rôl hefyd i'r Fforwm ystyried a blaenoriaethu materion sydd angen sylw penodol yn sgil y trefniadau rhannu gwybodaeth, gan flaenoriaethu pa bynciau penodol fydd yn cael sylw.

- Asesu cyfraniadau'r pwyllgorau unigol ac asesu EFFAITH y gwaith craffu, gan adolygu ein trefniadau craffu yn barhaus.

4. Byddai rôl y Pwyllgorau Craffu fel a ganlyn:

- Craffu eitemau ffurfiol mewn cyfarfod - uchafswm o 2 – 3 eitem fesul cyfarfod.
- Bydd nifer fechan iawn o ymchwiliadau yn cael eu cynnal. Byddai'r ymchwiliadau yn dilyn yr un fformat a'r hyn a argymhellir ar gyfer Prif bwyllgor craffu, gyda chyfle i'r holl Aelodau fod yn cymryd rhan. Dylid anelu at gynrychiolaeth wleidyddol o'r gwahanol grwpiau i bob ymchwiliad.
- Blaen graffu - Dim angen ymchwiliad ond angen mewnbwn annibynnol wrth ddatblygu. Grŵp bach o aelodau yn rhoi barn annibynnol i'r Aelod Cabinet ar y datblygiadau wrth iddynt fynd rhagddo, ac yn adrodd argymhellion y Gweithgor Tasg a Gorffen i'r Pwyllgor perthnasol.
- Bydd pob pwyllgor yn adolygu **effaith** eu gwaith craffu yn barhaus gyda'r Cadeirydd i adrodd hynny i'r Fforwm Craffu.

C - TREFNIADAU YMARFEROL

MAES	TREFNIADAU
Meysydd cyfrifoldeb y pwyllgorau	Pwyllgor Craffu Adfywio (Adran Economi a Chymuned, Adran Amgylchedd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Ymgynghoriaeth Gwynedd, Adran Tai ac Eiddo, Cynllun Datblygu Lleol, Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru a Throsedd ac Anrhefn.)
	Pwyllgor Craffu Cefnogi Pobl (Adran Addysg, Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd, Iechyd, GwE a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus)
	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, Adran Cyllid, Tîm Arweinyddiaeth, Gwasanaeth Cyfreithiol a Chynlluniau Corfforaethol e.e. Cynllun y Cyngor)
Aelodaeth	18 fesul pwyllgor Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol*
	Pwyllgor Craffu Cefnogi Pobl fyddai â chyfrifoldeb am edrych ar faes addysg yn benodol ac felly byddai'r aelodau cyfetholedig addysg yn eistedd ar y pwyllgor hwn.
Cadeiryddiaeth	Darostyngedig i'r cydbwysedd gwleidyddol**
Cyfarfodydd	5 cyfarfod ffurfiol y flwyddyn

Adnabod materion i'w craffu	Cadw cofrestr ar y log craffu
	Aelodau'r Pwyllgor ac Aelodau unigol yn gallu adnabod materion – cyfeirio at y Cadeirydd
	Cyfarfodydd herio perfformiad – Aelodau o'r pwyllgor yn mynychu a chyfrifoldeb am adrodd yn ôl i'r pwyllgor
	Cyfarfodydd anffurfiol rhwng y Cadeirydd/Is-gadeirydd, Aelod Cabinet perthnasol a'r Pennaeth perthnasol
	Cyfarfod Fforwm Craffu/ holl Aelodau Cabinet

* Petai'r pwyllgorau yn cael eu sefydlu heddiw, heb unrhyw newid i'r cydbwysedd gwleidyddol nac i niferoedd unrhyw bwyllgor arall, yna byddai aelodaeth y Pwyllgorau Craffu yn debygol o fod fel a ganlyn -

18 aelod	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Annibynnol Unedig Gwynedd	Aelodau Unigol	CYFANSWM
Pwyllgor Craffu Adfywio	10	5	2	1	0	18
Pwyllgor Craffu Cefnogi Pobl	10	6	1	0	1	18

** Yn yr un modd, byddai Cadeiryddiaeth y pwyllgorau yn cael ei dynodi fel a ganlyn – Grŵp Annibynnol – 1, Grŵp Plaid Cymru - 1

5. Cyswllt ffurfiol gyda'r Cabinet – Yn yr un modd ag a nodwyd yn opsiwn 1, mae lle i dynhau'r cyswllt ffurfiol gyda'r cabinet.

Ch – BARN YR AELODAU O'R GWEITHDAI

<u>MANTEISION OPSIWN 3</u>	<u>ANFANTEISION OPSIWN 3</u>
<ul style="list-style-type: none"> • “Fudge” - canol y ffordd rhwng y ddau opsiwn - gweithio i ryw raddau • Rhannu pwysau gwaith rhwng 2 bwyllgor • Gwaith craffu addysg a gofal mewn un Pwyllgor • Fforwm Craffu – trosolwg o faterion ar draws y Pwyllgorau Craffu 	<ul style="list-style-type: none"> • Llwyth Gwaith - Addysg a Gofal efo'i gilydd yn ormod • Fforwm Craffu yn blaenoriaethu yn wahanol i ddymuniadau aelodau